

sitati subuenientia nequirit, nisi matrimonio inito adiutum vxoris dote, ceteris matrimonio initre. Quia necessitas eius praecepti implendi preponderat conilio viri celi-
biscit & religionis ingessu. Erta docet D. Thom quodlibet 10. 4. 9. dicentes rati posse hoc accidere. Quare idem dicendum est, et filii castitatis aut religionis voto attri-
bus est, sive ante, sive post eam necessitatis. Quia vo-
tum obligatio nequit contra hoc subuenienti preceptum.
Nec tamen extingueretur obligatio voti, sed suspende-
retur, & obligaret, quatenus necessitatis illi non praedi-
car. Atque inde ligatus eo castitatis voto est facilius
fornicando, & soluto eo matrimonio non posset aliud ini-
re nec duranti petere debitum absque dispensatione.
Et ligatus eo religionis voto tenetet soluto matrimonio
ad religionem transire, nisi adhuc necessitatis est in se-
culo subficio parentum aut filiorum.

²⁸ Vtimum est, hactenus in tote hoc capite dicta de pa-
rentum necessitate, intelligenda quoque esse de cetero-
rum ascendenti indigena. Quia omnes illi reputan-
tur ut parentes, & ita sunt heredes necessitatis descenden-
tium, & descendentes ipsorum, & mutuo sibi alimenta
præstare tenentur, si necessitas premat.

S V M M A R I V M.

An necessitas subuenientia sororibus sit in sua differendi ingressus reli-
gionis causa, et si ad eum referatur quedam sententia, n. 19.
Expliquer sententia Authoris. Ex ait idem sit de necessitate aliorum
conanguorum, n. 30. 3. & 32.
An ea necessitas sit in sua differendi causam, 33.
Post n. 33 innuenies alia summaria qua secederantur.

²⁹ Q U E S T I O III. An necessitas subuenientia fratribus &
sororibus, iustam causam diffendi ingressus religionis
præbeat? Neminem disputantem inquit, præterquam
Acor lib. 1. i. instit. moral. c. 1. q. 8. qui ait nullam diffendi
causam esse sororum necessitatem, quia fratre dimisso
in impudicitia crimen, aut magnum illius periculum inci-
derent. Quia charitas fuaderit eum impudicitiam fra-
ter caueat. At non explicat quid dicendum existente reli-
gionis voto; nec an non existente voto tenetet differre.
³⁰ Sed primò existimo non teneri eum differre, et si voto
religionis astrictus non sit. Quia non tenetur succurrere
sororibus, sicut & parentibus, priuando se tanto bono ut
illis subuenientia.

³¹ Secundò existimo esse iustam diffendi ingressus cau-
sam, et si voto religionis adit, quando tempus non est
præfixum voto implendo, quamus id impudicitia per-
iculum non subfit; & idem intelligerem de magna fratrum
necessitate, cuius subficio vobis necessitatis est in fe-
culo. Ratio est, quia id voto absque determinato execu-
tionis tempore emissum obligat vobis quem primum
commodum exequendi opportunitym habuerit. Ut
probauimus hoc lib. 4. c. 1. n. 5. At non est commoda op-
portunitas, quando sua præfencia in seculo necessaria est
ad subvenientiam ei personarum adeo sibi coniunctu-
rum necessitatis. Ad subvenientiam autem alii consan-
guinei hoc non extenderem. Quia non est tanta obliga-
tio subficio ipsorum.

³² Tertiò existimo, et si voto illi tempus præfixum sit, il-
ludque accedit, posse ingressum diffendi ratione magna
sororum necessitatis, quando impudicitia periculum est
ratione paupertatis. At circa id periculum, aut ratione
subvenientia fratribus, aut aliis feminis consanguineis pa-
tentibus idem periculum, non audeo id assertere. Quia
cura sororum deficituram fratris incumbens, li-
mulcum eo impudicitia periculo preponderat obsequio
illi diuino ingrediendi statim religionem: & quilibet vir
prudens indicare ratiō obsequiū diuinī fore, vt diffe-
ratur ex hac causa. Quod respectu fratrum non procedit,
qui sibi multo facilius, & cum minori periculo quam fe-
minis propriece posse. Nec respectu aliarum feminarum
consanguinearum. Quia illatum cura non ita incum-
bit vobis illi. Et ad probandum id respectu sororum
confert quod n. seq. ex Corduba referemus.

Tandem Corduba Summa q. 1. 4. fine refert se vidisse dif-
ficultates à Pontifice concessas professis ad excendum
caula succurrenti gravi sororum necessitatibus. Quia esse
iustum causam credo, quando illa in gravi impudicitia
periculo esset, arque brevi posset professus ei necessitatis
succurrere, & redire ad religionem. Atad differendum
votum ingressus est iusta dispensandi causa, quamvis id
impudicitia periculū non esset: & virgo erat fratrum
necessitas, cui solus frater succurrere posset. Quia non in
substantia, fed in sola dilatatione exequendi dispensatur.
Atque hanc dispensationem posse ab Episcopo concedi,
dicimus infra tractantes de voti dispensatione. Et ita fa-
cile occurrer poterit scrupulis dilationis ingressus.

S V M M A R I V M.

An parentes, & alij ascendentis possint religionem ingredi, desigunt filii
vel descendants, eis utrum religionem conseruantur n. 34. 35. 36. 37.
& 18. ubi & an vales profectus alter fidei.
An si iam profectus fidei, tenetur exercitare 39.
Quid si simpliciter brenny vota in Societate Iesu emisissentur. 40.

Q U E S T I O Ultima, an parentibus integrum sit religio-
ne ingredi de fidelis filiis, & iam professi teneantur regre-
dit illi subvenientium. Prima conclusio. Non licet pa-
rentibus religionem ingredi omisla filiorum cura: id est,
quia parentes habent rationem principi, & ideo per se
conuenti illi filiorum cura, & subvenient illis, non tantum
ad tempus, sed per totum vitæ curriculū. Et hoc est quod
dixit D. Paulus 2. ad Corinth. 13. Parentes debent thesaurizare
filii. Et ita docent D. Thom 2. 2. q. vlt. a. Corp. Terciorem c. 1.
4. 1. 2. d. 30. D. Antonius p. iii. 16. q. 9. 1. Corduba in regulam
D. Francisci 1. 2. q. 6. 1. fine, & omnes.

Hinc deducitur, quamus filii non sine magna magna
necessitate, non licere parentibus ingredi, si filii rebus ad
educationem necessitatis careant. Quia D. citati n. preced.
& præcipue D. Thomus eas differentiam statuunt inter pa-
rentes respectu filiorum, & hos respectu parentum: ut pa-
rentibus tanquam principi incumbat per se & suæ
natura, filii necessaria ad educationem prouidere: filii
autem in solum per accidentis ratione magna parentum ne-
cessitatis. Quod latius explicit D. Paulus 2. ad Corinth. 13.
dicens parentes esse filii thesaurizare, non filiorum pa-
rentes. Ergo eti filii non patiunt grauam necessita-
tem, minime est parentibus integrum ad religionem tran-
sire, relictis filiis absque rebus ad educationem necessitatis.
Et ita hoc clare sentit Nauar. comment. i. de regular. n. 8. post
quam enim dixerat posse filium religionem ingredi, nisi
pater ita egestate prematur, ut sine ipso sustentare nequeat,
ad dedit è contra partem non posse nisi ingredi, telicis
liberis ab que rebus educationis necessitatis.

Secundò deducitur, idem protius dicendum esse, et si
parentes religionis votum emiserint, non enim illud ex-
cipiunt possunt, nisi prouidendo prius qualiter filii educari
valeant. Quia cum illa sit obligatio per se, & ex natura rei
annexa parentibus, non potest ipsi voto aliquo prædi-
car. Sicur n. 8. diximus votum filiorum non posse impleri
proposito præcepto succurrenti parentibus.

Tertiò existimo, idem dicendum esse de aliis ascen-
dibus, vt auis, proavis, &c. quando descendentes pa-
rentibus caret: succedunt enim parentum loco, eadem
que obligatione tenentur. Cum re vera rationem principi
per respectu descendientium habeant.

Quarto deducitur, quales verum sit quod tradit Abu-
lesfis. 8. Math. q. 63. vbi ait posse parentes ingredi religio-
nem relictis filiis adulitis, secus si parvulissint: tunc enim
ait teneri prius eos educare, vel alij viro probo educa-
dos committere. Id enim tantum est verum, quando bo-
ne educatione in necessaria relinquent, vel filii artem didi-
cissent, qua commode vitam transiger possent: in eaque
estate effici, ut paterna cura non indigerent.

Secunda conclusio. Si relictis filiis absque predicta cu-
ra pater inique ad religionem transeat, in eaque profite-
tur,

ter, valida est professio. Sicur n. 10. diximus valere profes-
sionem à Pontifice concessas professis ad excendum
caula succurrenti gravi sororum necessitatibus. Quia esse
iustum causam credo, quando illa in gravi impudicitia
periculo esset, arque brevi posset professus ei necessitatis
succurrere, & redire ad religionem. Atad differendum
votum ingressus est iusta dispensandi causa, quamvis id
impudicitia periculū non esset: & virgo erat fratrum
necessitas, cui solus frater succurrere posset. Quia non in
substantia, fed in sola dilatatione exequendi dispensatur.
Atque hanc dispensationem posse ab Episcopo concedi,
dicimus infra tractantes de voti dispensatione. Et ita fa-
cile occurrer poterit scrupulis dilationis ingressus.

Q U E S T I O prior. Ad quid obligat haec vota ante
matrimonium emissa: aliqua diuersis in locis huius tra-
ctatus disputauimus, que illuc remittenda sumus. Videlicet,
et haec vota obligantem, cui ob frequentes carnis
lapsum coniugius, est matrimonium intre. De quo dixi-
mus hoc lib. 4. c. 8. n. 9. & 10. & an obligant, quando spon-
salia præcessant, vel simul cum illis defloratio virginis:
vel haec superuenientia. De quo diximus eodem c. 8. n. 11.
vique ad 13. Et an votum calitatis obligat, quando una
cum religionis voto emissa est, & hoc deobligat, eg-
imus hoc lib. 4. c. 16. n. 113, & an obligant, quando est nec-
farium matrimonium ad subvenientem parentibus, dixi-
mus c. preced. n. 27. Et an haec circumstancia speciem
mutans, quoties quis forniciat contra castitatis votum,
diximus hoc lib. 4. c. 5. n. 7. Multa alia latè disputauimus in
nostris tractatu de matrimonio, quia summatis repetam,
remittendo anteriorum allegationes, opiniones & ratio-
nes ad loca, ne huic tractatu aliquid deficiat.

Prima conclusio. Neutquam licet astricte votis ca-
litatis, religionis, non incundi matrimonij, aut alie-
ndi ad ordinis factos, intre matrimonium ad corporalem
salutem tuendam, quando medici iudicant id necessi-
tatum. Quia multis aliis medicis potest illi confundi, & à
præfentando morbo salutis obtineri. Vt multis medicorum
testimonis evidenter probat Metz lib. 4. de sacer. hom.
continens, contraria n. 4. 23. vbi a c. 20. hanc conclusio-
ne remittetur. Que ad vero est, viri multi, quos renimus
lib. 8. de matrimon. disp. 20. n. 26, expilcent ne hoc præ-
te iustam dispensandi in his votis causam.

Secunda conclusio. Nec licet his votis astricte intre
matrimonium, cum firmissimo transeundia de religionem
ante consummationem animo, sed mortaliter peccabit.
Hanc latè probauimus lib. 1. de matrimon. disp. 43. n. 7. & vi-
trabili allegato, eam sustinet Acor lib. 11. i. instit. moral. c. 21.
q. 1. Quoniam alijs, quos renimus ea disp. 43. n. 6. contra-
dictant, an hoc iustus est invenire causam. Quoniam
An votum castitatis astrictus. & matrimonium intre possit debitum per-
terere. Quod si votum hic sit infidus, sur alicr coniunctio n. 9.
An propter aliquam rei, ut paternitatem, & matrimonium intre, vulnus
Quid si respondendum esset haec votis, interrogant an valeat matri-
monium a. 6.
An hoc possit in vobis succumbenti consulere licet, ut possit ad
matrimonium transeundat. 7.
An vobis castitatis astrictus. & matrimonium intre possit debitum per-
terere. 8.
Quid si votum hic sit infidus, sur alicr coniunctio n. 9.
An propter prima voto consummationem 11.
Quid si respondeat matrimonium intre, an respondeat matrimonium
Quid si respondeat matrimonium intre, an respondeat matrimonium
An propter reddendum debitum priori bimarii, vel si alicr coniunctio adul-
teretur n. 14.
An extra haec causa tenetur reddere 15.
An alicr tenetur reddere alicr voto castitatis 16.
An propter illi reddens, quando reddens est voluntaria: et priori bimarii
Hoc ante consummationem est: vel quando est alicr perpeccus diuersi
cau. alij 17.
An si alicr vobis castitatis ante matrimonium emissa, possit fibi
debitor reddendum n. 18.
An propter aliquam rei committere: vel peccare, si alicr signa peccati
et offendere 19.
An respondeat ligatus ignorans debiti pensionem fibi interdictum,
si a confessa alij adiutorio 20.
An hinc tenetur ex voto ad omniandum castitatem extra id matrimonium
transire: et ad alij coniunctum ab alio matrimonio: & marito
et coniuge 21.
Forum viri casum non sit votum castitatis, et al quid obligat 22.
Votum alicr tenetur ad omniandum castitatem ad non consummandum
matrimonium possit intromit, sed ingredendum religionem: & au-
toligat alij non reddendum priori bimarii ante eum, uniusconiugem, &
ad non fornicandum 23.
An obligat non reddendum, nec reddendum, sed transirendum al-
erius quod est ab alij trahente alicr 24.
Votum non nobis est obligare, sed alicr ad ingredientiam religionem
ante consummationem n. 25.
An alicr castitatis votum, & alicr et ad non presentem, et abstinendum
et solitudo vobis, & fornicatione: et ad quid obligat et ma-
trimoniis foliata, 26.

Quarta conclusio. Si ligatus his votis interroget an ma-
trimonium cum eis initium valeat; & interrogatus con-
firmit probabilitate, ut detecta ei veritate matrimonium inear,
quamus aliqui scrupulos fatis loquantur circa modum
quo hic tenetur respondere, obligantes eum ad omnino
regredendum veritate secundo mundatio. Ut retulimus lib.
7. de matrimon. disp. 11. ou. 12. Ad viribidem probauimus sic
dicendum est. Tali interrogatio est prudenter eludenda,
respondeo gravissimum & atroc facilius illud
ire, atque ex em modo faciliter matrimonio posse iure
optimo infelices exitus, ac Dei supplicium: vt vel sic
ducerit in alia secunda oblitus directe responsis
interrogans. Quod si ea prudens diuersio non sufficeret,
vt interrogans desideraret ab inceptra interrogacione, nulla
est culpa respondere veritatem. Solum autem erit venia-
lis culpa, quando validè commode potest interrogans elu-
di, & interrogato modus efficienti occurrit. Et tandem
non quam haec culpa excedet limites venialis, nisi quando
in respondente adest malitia; quippe qui rati tempore &
formæ

forma responderet, ut alter crederet posse eum velle, ut voto postposito matrimonium ineat; ac proinde respondendi modus sic quedam ratiō inductio. Quae omnia latius ibi probavimus.

7. Quinta conclusio. Moraliter loquendo, & in plurimū nunquam licet confidere ligato his votis, passimque in veneratione succumbenti, ut minus malum perpetre incedat matrimonium. Verum si eis votis ligantibus malo-
harceret, vtne dispensationem voti petere velleret, nec à veneratione distaret, sed omnino paratus esset ad illis vacan-
dum, speraturque matrimonio initio illi malo confi-
lure fore, licet id minus malum confidere. Hanc probau-
ui lib. 7. de matrim. disp. 11. n. 19. contra alios, quos ibi re-
tulit absolute dicentes us esse minus id malum confidere.

8. Sexta conclusio. Si vero castitatis aliquid matrimoniū ineat, non extinguitur obligatio voti durante ma-
trimoniū, sed tenetur sub mortali non petere debitum. Hanc probau-
ui lib. 9. de matrim. disp. 33. & vltra DD. ibi allegatos, tener. Azor lib. 11. institut. moral. c. 21. q. 3. contra duas opiniones, quas ibi retulit. 3. & 4. alteram dicentem votum extingui alteram verò huic integrum esse debitum petere. Sed superalterum fatisfacere argumento, quod in con-
trarium fortissime virget. Quando enim isti notabilis rerum mutatio, nec à principio ex cogitata, non que notabilis diffi-
cultas, non obligat votum, ut probauimus hoc lib. 4. c. 2.
n. 20. & 21. At nouis hinc causa effectu notabilem mutatio-
nem, & multo difficultatem castitatis promissam, absti-
nendo à debito petitione, dormiendo limul cum vxore, prout nouus status obligat. Nec haec mutatione ex cogitata
erat tempore voti. Cum promitteret castitatem tantum abeat à matrimonio incedendo, ut vinculo votis absti-
nentia mutationem hanc ex vocatione culpa consurgere: & difficultatem hanc esse intrin-
secam, & inclusam in ipso voti obiecto, quod est ab fine
ab omnianā veneratione, ad quem fortior matrimonij lex
non obligat; qualis est debiti peritio. Sed haec causa mani-
festè corrut. Primo, quia esti culpa votentis contingat
ea mutatione notabilis, dum ea durat, debiligtur votum. Ut
ibidem diximus. Secundo, quia esti abesse culpa incautus
matrimonio illud post castitatis votum, non est integrum votentis, petere debitum. Ut contingenter co, qui
inuincibiliter oblitus voti illud inire, vel deceptus ab ali-
quo imperante fallit dispensationem. Tandem qui
vndeconque configurat noua illa difficultas, si est notabilis,
excedensque notabiliter votentis existimationem, non
obligat votum: cō vel maxime quod difficultas haec
ab extrinco novo statu assumpcio superueniat. Fatorum
argumentum esse fortissimum, & difficile solvitur, ut non ob
id recedendum est à doctrina communissime recepta, v-
su Ecclesie approbata. Et ideo ad hoc argumentum
dicendum est idem quod hoc lib. 4. c. 8. n. 10. respondit
mus, quando superenit notabilis mutatio vexationum
carnis, ita ut illi votentis confundit effet matrimonium
inire, applicando suo modo ad hunc casum: & sic dicen-
dum est hinc vota tantè se dignitas, ut potius spectari
debeat bonum commune ex ipsis conlungenis, ne ob eas
mutationes superenient, nisi quanto effent tales vot-
eis moraliter impossibile votum implore, indicentur
vota haec deobligare: sed causam facilissimam dispensatio-
nis prebeant.

9. Aque haec conclusio verum habet, eti illi inicte matrimonio
votum, siue licet, siue illicite, cum firmissimo tranfundi
ad religionem animo, ante eius consummationem. Ut probau-
ui lib. 1. de matrim. disp. 43. n. 9.

In duplicitate tamen casu peccata mortaliter reddendo de-
bitum ligatus voto castitatis. Prior est, priori bimestri post
interveniunt matrimonium, peccat enim mortaliter prima vi-
ce, qua runc consummat matrimonium etiam reddendo debitum. Posterior est, quando ob delictum alterius con-
iugis, vobis adulterium, est iusta diuortij perpetua causa,
cum ipse sit innocens. At si remittat adulterium, siue verbis,
siue factis, aut ipse postea adulteretur, & sic compensatio
fiat, non peccabit deinceps reddendo debitum. Quia cum
remissio & compensatio valeant, amissus denegandi debi-
tum. At remissio illa nisi ignorantia aut obliuione excusetur,
fuit culpa mortalis. Et similiter illud adulterium
prædictum, est hac circumstantia specifica necessaria con-
tinendum,

10. Septima conclusio. Si ille voto castitatis ligatus sit ma-
ritus, potest non unquam insinuare se vxori, & offere ad
volum coniugalem, petereque ab ea debitum, non in grati-
tiam sui, nempe, ut suo appetitu morem gerat, sed gratia
complacendi uxori, & ne rediatur matrimonium illi onero-
sum, que verecundia ducta non audet petere. Quia hoc
non est propriè petere, sed potius reddere. Quoties au-

siendum, nempe, reddi uelle per illud, vel per illam re-
missionem, cum qui castitatem voverat, impotentem ad
plenè ferandum suum votum, abstinentio etiam à debiti
redditione. Ut haec omnia probauit libr. 9. de matrim.
disp. 6. n. 14. & 15.

11. Decima conclusio. Transacto eo bimestri, vel semel
in illo iam consummato matrimonio, dum non fuerit
iusta diuortij causa, tenetur voto castitatis emulo ante
matrimonium astrictus reddere debitum. Conclusio est
omnium: & ratio est, qui fortior matrimonij lex obli-
gans est iustitia ad reddendum debitum, & traditio
proprii corporis per illud facta ad hunc volum, prepon-
derat voto illi castitatis.

12. Undecima conclusio. Etsi predictus voto castitatis li-
gatus peccerit debitus petens, ut alter teneat redire.
Hanc probauit contra alios lib. 9. de matrim. disp. 6. n. 7.

13. Duodecima conclusio. Quamvis coniux non tenet
reddere priori bimestri ab initio matrimonio, eoque
nondum consummato: nec quando est causa perpetui
diuortij ob delictum alterius, ut ob adulterium: at non
peccat reddendo tunc illi ligato voto castitatis. Hanc pro-
bauit eadem disp. 6. n. 12. contra alios quos ibi. 1. retulit.

14. Decimatra conclusio. Si vterque coniux ante ma-
trimoniū voto castitatis ligatus erat, neuter potest ab
altero debitum petere: at petenti tenetur alter reddere,
casu quo tenetur, si alter voto ligatus non esset. Hanc
probauit contra alios lib. 9. de matrim. disp. 33. n. 8.

15. Decimatra conclusio. Possunt hi coniuges, qui ante
matrimonium vouterant castitatem, simili aliquando
commisceri absque culpa: non quidem debitus peten-
do: id enim adulterius voto emulo: sed quando quilibet
sentiret alium indigere, ob incontinentem periculum.
Imò sentires in altero id periculum, cui copula illa po-
test obviare, tenetur ab eo petere: & si vterque sentiret
altero id periculum, tenetur vterque. Possunt etiam
commisceri, quando vterque coniux noster alterum af-
fectare copulam, & peritum, si posset. At neuter potest
alteri signa peccatorum ostendere: id enim est petere. At al-
ter tunc tenebitur reddere. Quare si vterque simili ea
petitionis signa ostendit, peccabit vterque quatenus pe-
tit, neuter tamen quatenus reddit: sed vterque reddere
tenebitur. **Quae omnia probauit lib. 9. de matrim. disp. 7.
n. 7. & 12.**

16. Decimanya conclusio. Si ligatus voto castitatis igno-
rat inuicibiliter libi petitionem debiti interdictam, moni-
tendum est a confessore, quando creditur fore vt moni-
tio proficit, & quod facilius est aditum ad potenterem dispen-
sationem, ut ad Episcopum, vel alium qui ex priuilegio possit.
Si vero est aditum non efficiens, & quod absit, & me-
dio ex tempore probabilitate creditur fore vt coniux non
abstineat à petitione, arque ita peccata letalita admittat,
monendum non est, donec confessarius dispensationem
imperiet, vel possit habens dispensandi potestatem ab-
solue. Quae omnia probauit lib. 9. de matrim. disp. 33. n. 22.
& 23. contra alios, quos ibi. 21. retulit.

17. Ultima conclusio. Votum non forniciandi non obligat
ad abstinentiam à concubitu licito, qualis est coniugalis.

Quare huc id voto habent integrum erit ad nuptias
transire, & ei vti, siue petendo, siue reddendo. Quae à ne-
mine negatur. Sed speciali difficultas est, quando effet
votū non cognoscētē feminā, nec votentis interrogatus
discernerē noui suāmentē, an intellexerit de omni pro-
ficiē concubitu, siue licito, siue illicito, an solū de illicito.
Et quidem id inuestigandum tunc est ex votentis moti-
o: si enim id fuit, cō quod fornicationibus deduceras, vel
quia ex fornicatione aliquod damnum incurrit, id votum
de solo concubitu illicito accipendū erit: ac proin-
tuī huius fuit ad nuptias transire, & ei omnino
vti. Quia id solū votum non forniciandi cum femi-
na. Si vero non eo mortuo ductus est, sed ex speciali casti-
tatis & abstinentiae à concubitu inuicibiliter affectu, acci-
pendū erit votum de vroque concubitu. At non erit
votum castitatis. Quia peccando contra naturam actū
consummato, vel pollutione voluntaria absque deside-
rio concubitus feminē, & absque morosa in illum dele-
ctatione,

clarione, non peccaretur contra id votum. Cum tamen peccaretur contra votum castitatis, quod omnia venerare excludit: & contra votum non forniciandi proprium sumum. Quia forniciati quid generale est ad omnia venerare extra matrimonium. Et votum de aliqua re emisum intelligitur dum de contraria intentione non constat, instar praecipri de illa re. Vt diximus hoc lib. 4. c. 1. n. 31. At praeciprum non forniciandi non comprehendit omnia venerare extra matrimonium. Nec etiam est contra votum non cognoscendae feminam, vel non forniciandi, limitando cum feminam, cognoscere illam domitatem. Quia id peccatum non est cum feminam, ut talis est, & ideo communiter non appellatur cognitio feminae, vt sic sub illo voto comprehendatur. Nec obstat talius turpes cum feminam esse contra id votum. Quia id ideo est, quia cum non habeant speciem consummatam, & sint via ad concubitum, pertinent ad eandem speciem, & eandem prohibitionem concubitus. A copula sodomitica habet suam speciem completam, nec dicitur congressus cum feminam. Quantus autem id votum non cognoscendae feminam intellectu etiam de concubitu licito, non sit amplius ac votum castitatis, at interdicti initre matrimonium, & eo initio interdicti debiti petitionem, item redditionem primam priori bimeti, item redire quoties est causa duorum perpetui ob delictum coniugis; item tactus cum coniuge. Sicut hoc omnia interdicti diximus votum castitatis a n. 2. usque ad 21. Et soluto eo matrimonio non licet transire ad aliud, & forniciando cum alia, contrauenienter ei voto. Quia hoc votum initio matrimonio potest absque eius praedictio, quod haec omnia obseruantur: & perinde obligari ac votum castitatis ad non cognoscendam feminam. Quando autem omnibus circumstantibus perennis colligi nequerit mens promittens non cognitum se mulierem, de quo concubitu intelligatur, videut intelligi votum de omni concubitu. Quia cognoscere mulierem est generale ad utrumque concubitu: & fuit votum negatum; negatio autem quidquid post se inuenit, destruit. Sicut votum castitatem seruare, consuetur in dubio omnimodum voviisse: quod verba sint generalia. Vt diximus c. 13. n. 14. Et quamus in dubio id quod est minus si intelligendum: at id tunc est verum, quando nulla est pro verbis voti utrumque ex se includentibus professo. Vt diximus eodem cap. 13. n. 16. & 17. At hic est posse pro verbis voti, que utrumque concubitu claudunt. Sed his non obstantibus, credo in dubio id votum intelligi de sola cognitione illicita. Quia est ea verba ex se sunt generalia, at communis usurpandi modus est pro concubitu illicito, & volentes obligare se ad abstinentiam etiam a leto, non ita confusis ac generalibus verbis exprimere solent. At verbaveri sunt in dubio iuxta communem usurpandi modum intelligenda. Vt diximus hoc lib. 4. c. 8. n. 45. & c. 11. n. 29.

28 Quod posterior est, de omnibus his votis emissis post matrimonium ratum aut consummatum. Sed quia hoc raro evenit, & est res prolixia facta, libuit hic non explicate, sed remittere ad nostrum de matrimonio tractatum, vbi lib. 9. disp. 35. & dupli sequenti latissime de his egimus.

CAPUT XXII.

Qualiter votum penale obliget.

S V M M A R I V M.

Quid sit votum penale n. 1.
An sit votum penale sub hac forma, Voueo religionem, si fuerero, vel si filius meus in erit n. 2.
An tunc sit contra votum ludere: & quid quando sub hac forma, Voueo non ludere sub pena religionis n. 3.
An dupli materia principalis voti est incepta, quia mala, aut indifferens, &c. votum penale rei bona obligetur n. 4.
Quid non rei ipsius, sed penae sit votum n. 5.
Quid si ille paratur se obligare, vel vobis in postea subsequens declarat eum non esse obligatum. n. 6.

conditionalis penale illius penae, calu quo ludatur. Quare ludendo tunc peccatur contra votum, vel iuramentum, & remanet sub eodem vinculo obligatio ad penam. At posterior modo, est vincum solius penae subiectum votum, calu quo ludatur. Quare ludendo non peccatur contra votum vel iuramentum, sed maner sub eo vinculo obligatio ad penam. Ratio differentia est clara, quia prout modo promittitur res illa & penae, at posteriori sola pena. Erira docent Metina 1. 2. q. 9. 6. 4. 4 ad 2. Azor lib. 11. in fit. moral. n. 7. q. 8.

Secunda conclusio. Quando principalis voti vel iuramentum est penalis, materia est incepta, ob quamcumque rationem id contingat, & ideo votum & iuramentum de illa non obligant, votum quoque de pena imposita non obligat. Vt si quis promittat velut rem malam, ut vindictam, vel indifferente, ut non ludere cum persona determinata, vel in quadam speciali domo, vel certo ludo, in casu, in quo haec indifferenta sunt, vel sem impossibilis simpliciter, aut tibi, ut ingressum religionis, in quam iuxta eius in situum admitti nequit, sub pena castitatis seruanda, sicut votum rei principalis non obligat, ita nec votum penae. Quia penae non perse, & principalius promittitur, sed ut accessoria voti principali. Cum ergo principalis obligatio non subsistat, nec accessoria eius naturam sequens subsistat. Reg. Accesoriis de reg. iuris, in 6. reg. Cum principali, ss. eodem tit. Et docet Alcozer Sum. c. 16. ad finem. f. 59. vers. La prima eti.

Atque idem dicendum est, si est votum solius penae, casu quo vere penale est, iuxta dicta n. 2. Si enim res principalis, quam votus intendebat exerci, aut vitare, & in eius eventu eam penam sibi statuit, non est alia voti vel iuramenti materia, ita ut haec de illis emissa non obligant, nec votum vel iuramentum de ea obligant. Vt si quis volens vindicat sombra de aliquo, vel nolens ludere cum aliquo, vel in domo certa, vel certo ludo, casu quo hanc sunt indifferenta, vocare vel iure in sensu penae, i. ut ingressum religionem, si vindicat non sumptum, aut si ingressus fuerit ad ludendum illam domum, aut si iudicatur cum ea persona, vel eo ludo, est prorsus irreverentia. Quia materia illa bona promissa non promittitur per se & principalius, sed in penam illius est omisita aut commissa. At ingressus religionis in illius penam non pertinet, ad Dei obsequium, sicut nec res illa principalis.

Nec quidquam refert, si est falsus purus, quando votum, se obligari ad penam, vel illud rei principalis votum obligare, & ita ex conscientia erones peccare in transgressione; adhuc enim votum non ligabit. Quia ignorantia votuum nullam obligationem producere potest, quando materia obligationi inducenda incepit. Sed maior difficultas est, quando solus eventus post voti transgressionem subiectus ostenderet hunc excusari a voto exequendo. Vt si quis promittit religionem intra annum ingressum, cui aptus erat, sub pena castitatis seruanda, & omnis diligentiam ingressui necessariam illo anno; at transacto anno eam petite, & sufficienter peccata denegatur sibi perpetuum; ac certum est idem fore, si anno quo tenebatur, eandem diligentiam adhuc busset. Viderit enim hic ad penam obligatus. Quippe non tantum quod ad suam conscientiam erroneam, sed et ipsa votum transgressus est. Quia re vera religio erat sibi possibilis secundum ciui statuta, & tenebatur intra eum annum apponere diligentiam debitam, ut admittetur; canique omissus, & solus est verum eum excusari a transgressione, quod non admittitur. At probabilius est, hunc non teneri ad penam. Quod hic sua conscientia erones puret se obligatum ad votum rei principalis; ed quod ignorat fore, ut non admittatur; quae si id certe sciret, ad nullam diligentiam adhibendam tenetur. Sicut etiam promittens religionem, cui secundum eius statuta incepit est, & ignarus statut non adhuc diligentiam ut admittatur, eis est voti iuxta suam conscientiam; ac cum postea sciret se in pene inepsum, non tenebitur ad votum, nec ad penam. Atque idem dicendum est, si competet

Summa Th. Sanchez pars II.

Zz

cui

cui est annexum pena votum. At ablatio voti principalis tate consequentia obligatio ad penam incurrandam. Quare nulla illius pena nondum incurset; sed folius voti principalis materiae mentis ne opus est, vt in eo voto integrum, quod utrumpque partem dispensetur, illud non irritetur aut committetur, nec opus est maiori ad dispensandum causa, maiori communione; sed omnia haec valebunt tacita, imo & mendos negata obligatione ad penam ex voti transgressione impositam, & nondum incursum. Quia cum non sit promilla pena pene, & tanquam pars materiae principalis, nec eius obligatio sit contracta, sed tanquam consequens voti materiae principalis transgressionis, non comitatur ablatione voti, quod materialis principalem; & sic huius tantum materiae ratio habenda est. Et ideo quanvis auger adiectio illa pena promissa meritum, & dignitatem voti, vtpote quod fortiori vinculo innititur, at quia non auger tanquam pars illius materiae principalis, nec tanquam quid necessari cum illa implend, sed debendum ex voti transgressione, nonnullae stetius mentio necessaria, sed conetur cessatione voti, quod materialis principale. Nec est simile de exemplo facci. Quippe faccius ille est promiss determinata tanquam pars eius peregrinationis, & latius est iam illius obligatio contracta.

Quarto deditur, quid dicendum est, quando folius 10 pene, siue iam incurse, siue solum incurrandam, & siue sit votum folius pene, siue vtriusque, impetratus dispensatio, communio, vel irritatio, an si opus mentionem facere materiae principalis, cuius transgressioni annexatur illa pena? Et videtur ea mentio necessaria. Quia eodignior, & maiorum mentis est obligatio ad penam, quod dignior est materia, cui annexatur; vtpote quae dignitatem obligacionis firmat. Ergo, vt dignitas voti pena explicetur, opus erit materiae principalis explicari. At venus credo sat esse explicare obligationem ad penam. Quia statim est explicare dignitatem materiae promissa, quod suam substantiam, & seclusus respectu ad vocem, & ad alias circumstantias extrinsecas. Ut impetrans dispensationem ad communiationem voti alicuius rei, non oportet vt explicet finem, qui in voto intentus est, nec occasio expediendi, quarest promissam exequens vitabit, quamvis ex his major dignitas materiae promissa confusur; nisi finis illi, vel voto occasio finis sit pars rei promissa; et quod illa quoque promissa sit per modum vnius. Ut continetur, quando materia est de se indifferens, & redditur apta, eod quod illa vitorum occasio peccandi. Ut in voto non ingredi certam domum.

Votum quintuplex superest difficultas. Prima est, an

emittentem votum penale castitatis, religionis, non nubendi,

aut assumendi ordinis sacri astrictus, matrimonium inear ante quam penam incurra, te-

nebitur ea incursa, si sit religionis, eo modo votum fernare,

quo diximus hoc lib. 4.c. 16.n. 117. tenet eum, qui polt

votum religionis ad nuptias transit. Si autem sit votum

castitatis, non nubendi, aut ordinis sacri, eo modo, quo

diximus toto cap. praecedenti has vota ante matrimonium inea nisi obligare illum, qui iam matrimonium init.

Quia quamvis hic non deliquerit transire ad nuptias,

at cum tunc impleta sit condito, incipit obligare id vo-

tum penale ante matrimonium factum, perinde ac si ex

tunc absolatum fuisset. Cum ea obligations conditionis sit natura, ut impleta conditione obliget eodem mo-

do, ac si a principio obligato esset absoluta, I. Potior, 11. in

fine principijs, si quis in pignore potiores habeantur.

Secunda difficultas est, an, quando transgressio voti

penalis culpa vacat, ratione obliuionis eius, aut cuius-

cumque caute, obligare penam. Ut promisit quis se non lu-

surum sub pena religionis, vel si lusitro, promitto religio-

nem, in sensu penali, quem n. 2. explicimus; & postea im-

memor voti aut penae, aut ex causa excusat a culpa lusit,

aut tenetur ad religionem? Et quidem contingit votum

esse ad vitandum aliquod peccatum contra ius naturale,

diuinum potissimum aut Ecclesiasticum; ut si condito sit

si votum fornicetur, si non audiat sacram diebus scilicet,

&c. Vel non ad vitandum peccatum, ut si lusit, non au-

dierit aliis diebus factum.

Et quidem, quando votum vtrius modo emissum or-

dinatur ad vitandum aliquod peccatum, existimo po-

nam non incurri, quocteunque illa aliqua ex causa ex-

culatur peccato transgreſſione illius precepti. Ut si sit

fornicatio materialis, & putante se accedere ad suam, vel

non peccavit omisso facto promisso in die festo, ex obli-

itione naturali, aut ex alia iusta causa. Ratio est, quia po-

navorum promissa fuit in illius peccati transgressionis po-

nam; tunc nullum fuit peccatum. Item, qui acceſſus

ille non est forniciatio formalis, sed materialiter, nec commis-

illa facit est talis formaliter, sed materialiter, & secundum

quid. Et ita non est vere posita condito. Arque idem cre-

derem, et si votum penam explicuerit, quamvis ex obli-

itione, aut ignorantia ea admiserit, dum enim de expreſſa

non incurrit, quando transgreſſio est levis, ut si modica-

ca pars omittatur, vel inacta ludis modica (quod qua-

do in ludo contingat, & non semper id peccari ex quanti-

tate ludo expoſita, explicimus late lib. praed. c. 18.) &

quoties ex naturali voti obliuione, aut ex alia iusta causa

excusat a culpa mortali, id continget. Dicor, quod si votum

sit directe de ipsa materia, pena imponitur trans-

gressione voti; ac proinde non incurrit, dum haec leuis

vel culpa vacant. Si vero votum sit de sola penam, ad-

huc ea pena imponitur illata cui, quatenus est per votum

interdictus, non absoluere, & sub obligatione ad culpam, id

sob obligatione ad penam. Ergo ubi aut non contravenit,

vouens eventum. Et tamen tenetur se aptum ingressu-
fieri, nec ante conditionis defectum potest matrimonio-
num iniuste. Sed ex isto posse illam ad nuptias transire,
antequam pena incurra, siue votum fuerit ad tempus,
vt non iudeat intra annum sub pena religionis, vel Silu-
sero intra annum, promitto religionem; siue vota
sunt in perpetuum. Dicor, quod non omne conditionalis
votum obligat ad conditionis eventum, aut defectum
expectandum, sed tantum, quando conditio non pendet
ex libera voluntate. Sicut enim si votum fuit hoc
religionem ingredi, ex Carthusiana, potest statim ad
nuptias transire; et quod conditionem ex eius libertate
pendentem apposuerit. Sic ergo contingit in votis penali-
bus conditionis enim, siue vota promittit, pender
ex voluntate libertate. Erratio est, quia cum liberum sit
ex voluntate apponere, & non apparere conditionis eventum;
immo & in voto penali aliquando tenetur non appone-
re, minime tenetur eius eventum expectare.

12. Quare obligaretur vtrius id votum penale ad non in-
eundum matrimonium, si ea condition non penderet ex
voluntate libertate. Sicut probant rationes num praece-
pentes ad priori parte. Ut si pomerit religionem, si filius
hanc incurrit, est latis probabile. Arque hanc partem
defendent D.D. assertentes penam incurrit, quoties a deus
ad libertate iure interdictus, nec a culpa illa excusat, eti ad
ignorantia hirs noui imponentis penam. Quos & eorum
rationes retulimus lib. 9. de matrimonio disp. 32. n. 16.

At probabilis existimo, in neutrto casu deberi po-
nam. Dicor, quod ea disp. 32. n. 17. tanquam probabilis
amplexus sum, penam iure nouo statutas non incurri ab
ignorantia illud inimicibiliter. Cui ignorantia & aequipar-
tur naturalis obliuio, & inimicibiliter. Cum que vtrique
excusat ab eius transgressione. At votum non alter ob-
ligat, quam lex. (Vt diximus hoc lib. 4.c. 11. n. 3.) Ergo ubi
ad libertatis obliuio illius voti, non incurrit penam
illo statuta. Nec obstat, quando est votum folius pene,
nullam non tam culpam aut transgressionem esse, com-
mittere peccatum illud. Quia idemmet contigit in legibus
humanis interdictibus iab aliquo pena aliquid a
lio iure, due naturali, due humano veritate; rato enim ad
nouam calpam obligant. (Vt diximus lib. 9. de matrimonio
disp. 32. n. 5.) Et tamen ignorans non incurrit illarum pe-
nam. Ne enim verum est, etiam illum non interdicte ea
legi ex illo voto. Quippe interdictus, non noua culpa,
sed noua pena superaddita.

Sed si votum memoria adit, non tamē penam, existimo in 19
vtrique casu non incurri. Quod ignorantia penam ab illa
non excusat, præterquam in censoris. (Vt probauit lib. 9. de
matrimonio disp. 32. n. 20. & 21.) Quamvis ubi pena vota pro-
mota est, & extraordinaria, qualis est religio-
nis, castitatis, peregrinationis Hierosolymitanæ, &c. est
probabile eam non incurri. Secùdum quando pena non es-
set exorbitans & extraordinaria. Quia in ignorantia immi-
lium penarum legis, tenent idem aliqui, quosibi retuli-
no. 20. & diximus probabile n. 21. cadien disp. 32.

Tandem idem prius quod hucusque a n. 15. diximus 20
de votis reprobatis, sub aliqua pena emissa, intelligo,
est materia illa in voto contenta non esset alia interdicta
est enim emittratur de ipsa, & de pena votum; vt Pro-
mitto me non infarum, vel auditorum quotidie sacra sub
tali pena; siue de sola pena, vel Silusero, si non audiero
quoties facrum, promitto latim penam; credo penam
non incurri, quando transgreſſio est levis, ut si modica-
ca pars omittatur, vel inacta ludis scilicet, &c. Vel non ad vitandum peccatum, ut si lusit, non au-
dierit aliis diebus factum.

aut id est leuiter, ei prohibitioni, non erit locus pena. Si vero solius pena sit oblitio, dicendum est omnino, quod non praecepit diximus ob ratione ibi traditam.

21 Tertia difficultas est, an votum penale obliget sola prima vice ad penam? Ut votum non ludens, sub pena certa peregrinationis aut eleemosynarum; aut votum illius peregrinationis eleemosynarum, si ludatur. *Emmanuel s.a. Summa, v. Vetus, in principio, n. 26.* ait sola prima vice penam incurri, nisi constaret expressam videntis intentionem fuisse toties quoties. Sed huius fundatissimum non video, & ideo non approbo. Nam quia absolutè votus se non lufurum, non pro sola prima vice obligare, sed semper. Ergo nec qui votum aliquam ponam si lufetur; vel non ludere sub certa pena, obligabitur sola prima transgressione ad penam. Cum pena accessoria sit illi actu etiam quam principali, & ideo eius naturam debet sequi. Et confirmatur, quia utrumque votum est aequaliter indeterminatum. Ergo aut utrumque, aut neutrum debet obligare pro sola prima vice. Hinc tamen ex ceteris exparem penam grauiissimam, & que iterari non solet, in hac enim credo veram priorem sententiam, ut pro sola prima transgressione obligetur. Ut si quis promisit non ludere sub pena peregrinandi Hierosolymam, aut religionis, aut exorbitantis eleemosynarum, credo ubi non constaret de alia expressa videntis intentione, eam fuisse ad solam primam vicem se obligare, pie interpretandum esse. Quare si violato voto illius rei, aut commissa re, quae posita est in conditione, ut obligaret penam, illle ingredieretur religionem, que fuit pena, & tempore nouitarum ex iusta causa exire, & sic iam voto penalis fecisset, & si iterum incideret, non obligaretur amplius ad illam penam; & sic de pena Hierosolymitanarum peregrinationis, & aliis exorbitantibus. Secundum est, quando pena esset mediocris, tunc enim obligaret toties quoties. Arcte idem credo in dubio, an pena sit exorbitans, an mediocris. Cum enim id votum obliget supe natura, toties quoties; quando contrarium non aperitur ex maxima pena grauitate deducitur, possidet votum, ut eo modo obliget.

22 Sed quid, si ille credit votum, siue rei principalis, siue penae, semel violatum, non amplius obligare. Ut pallium contingat in confessionibus qui enim iuravit, aut votum se non lufetur, rogaris quoties lufetur, solet respondere se existimasse, ubi semel iam lufut, non amplius obligari voto. Et quid hic potest se habere tripliciter, aut enim eius ignorancia fuit positiva, id est, error, quia, scilicet, hunc conceptum erroneum aliquando formauit, votum semel violatum non amplius obligat, instar praeceptie iuris. Aut fuit ignorancia negativa, quia, scilicet nullum conceptum ante de hoc formata, ut quando semel violauit, iam deinceps violabat existimat, ne peccare, vel modis rotatus de numero, adiuvet se ignorante amplius votum obligare, quando semel violatum est. Tandem potest esse dubius, an politius errari, vel fuerit negativa ignorans, vel an utram ignorancia voti emissionem precesserit. Quando ergo ignorancia illa fuit positiva, & certus est fuisse ante votum eum errorem, non obligat votum ultra primam vicem. Quia illa error semel conceptus, & nonquam depositus, manet habitu; & sic efficit, ut voluntaria voti obligatio iuxta errorem illum sit afluxum. Sed quando ignorancia fuit negativa, videut etiam votum non amplius, quam prima vice obligare. Quia ignorans penitus voti obligationem, non teneret voto, nisi consteret illum ex expressa intentione videntis, ut velut id efficeret, quod videntis efficiunt. Quia cum voti obligatio debeat ex propria videntis intentione configurare, vbi prorsus est obligatio ignorantis, nequit obligatio esse voluntaria. Ego idem est dicendum de ignorantia partis obligationis voti. Quia aenam est prior portio totius ad totum, & partis ad partem; & sic ut tota obligatione excusat videntis ignorantis totius, o quod tota sit in voluntaria; ita excusat videntis ignorantis obligatio, ut ipso querantur illius ignorantis est similius in voluntaria. Et confirmatur, quia nequirit maior ex voto obligatio oriri, quam a vo-

rente intenta sit. At qui ignorantis ampliorum voti obligationem, quam pro prima vice, nequit maiorem obligationem intendere. Verum dicendum est obligari toties quoties, perinde ac sinatur illius voti ignorantis hinc cognoscere. Ducor, quod videntis scientis se obligari, nec in obligationis modo posse errans, sed illam negantem ignorans, censetur, nisi contraria intentionem exprimit habeat, velle virtute se obligare in star aliorum videntium, & iuxta voti emissi naturam. Alias tractio voti in rusticis non est factilega, nec obligantur ad circumstantias voto necessaria annexas. Quia eas ignorant, & fractionem esse facilega, & tantum nuntiunt se voto obligari. Erat rationes contrarias responsum, eadem proportionem seruari, quando in totius & partis obligationis ignorantia repperit eadem ratio; quod hic non contingit. Quia ignorantia totius obligationis non tollit omnino cognitionem obligationis, & consequenter efficit nullam obligationem esse voluntariam, nec formaliter, nec virtute. At ignorantia partis obligationis non tollit omnino cognitionem obligationis eius partis. Quia in cognitione obligationis talis voti includitur coius, & virtute cognitionis omnium partium eius obligationis, & voluntas virtutis omnes illas amplestendi. Tandem, quando vobis dubius est, an obligationem videntis, vel an erratis circa obligationem illius, vbi prima vice violatum est, vel an circa haec fuerit error, an potius vota ignorantis negativa, obligatur voto. Quia cum de verbis votorum inducentibus constet, & ex causis ratione ignorantiae aut erroris, sit dubius, stat posse pro voto, & le ratione ignorantiae excusanti incumbit onus demonstrandi ignorantiam, ac dum non demonstraverit, sed res manet dubia, vinceretur posse voti, obligarique. Quod si certum sit illum ignorasse, vel erratis circa hoc, & postea ad monitum sufficiatur, tamen, admonitus precesserit voti emissionem, an sufficiatur, non stat posse pro voto. Quia constat de ignorantia vel errore, & sic de causa ex se excusanti, si latet ante voti emissionem celata non constat, nec cum sit quid facti presumitur. Non ergo possideret votum, nisi constet antea celata. Quare in hoc dubio si fuit ignorancia illa totius obligationis voti, si fuit ignorans, posse votum, id est, error, & quia, scilicet, hunc conceptum erroneum aliquando formauit, votum semel violatum non amplius obligat, instar praeceptie iuris. Aut fuit ignorancia negativa, quia, scilicet nullum conceptum ante de hoc formata, ut quando semel violauit, iam deinceps violabat existimat, ne peccare, vel modis rotatus de numero, adiuvet se ignorante amplius votum obligare, quando semel violatum est. Tandem potest esse dubius, an politius errari, vel fuerit negativa ignorans, vel an utram ignorancia voti emissionem precesserit. Quando ergo ignorancia illa fuit positiva, & certus est fuisse ante votum eum errorem, non obligat votum ultra primam vicem. Quia illa error semel conceptus, & nonquam depositus, manet habitu; & sic efficit, ut voluntaria voti obligatio iuxta errorem illum sit afluxum. Sed quando ignorancia fuit negativa, videut etiam votum non amplius, quam prima vice obligare. Quia ignorans penitus voti obligationem, non teneret voto, nisi consteret illum ex expressa intentione videntis, ut velut id efficeret, quod videntis efficiunt. Quia cum voti obligatio debeat ex propria videntis intentione configurare, vbi prorsus est obligatio ignorantis, nequit obligatio esse voluntaria. Ego idem est prior portio totius ad totum, & partis ad partem; & sic ut tota obligatione excusat videntis ignorantis totius, o quod tota sit in voluntaria; ita excusat videntis ignorantis obligatio, ut ipso querantur illius ignorantis est similius in voluntaria. Et confirmatur, quia nequirit maior ex voto obligatio oriri, quam a vo-

tente incurrit, donec votus terminus elabatur.

Eftasnam maximè obligandum, eti pœna illa conventionalis, & quævis ab homine pœna statuta incurratur ante totius termini lapsum, quando in residuo opus promissum perfici nequit, non tamen peccat, & cum effectu incurratur, donec totus terminus labatur. Quia ante eius lapsum non potest debitor compelli ad solutionem pœnae. Arcte ita docent *Glossa l.* Non omnis in principio, v. Obligationis certum petatur. Speculator ist. de obligationibus. An te omnia agitur, n. 35. ver. Quid si promisisti. Bartol. I. Cum stipulatus sim, 113. n. 3. & ff. de verbor. obligat. & ibi Paulus n. 4. Ieron. 2. Idem Paulus I. In stipulatione. 8. n. 1. ff. ed. tit. 8. vbi Iason 5. Albericus I. Insulam, fine, ff. ed. tit. vbi Angelus m. n. Anch. c. Commis. n. 4. notabilis 7. de elect. in 6. vbi Francus in principio, n. 3. Et eft appositissimum huius exemplum. Sicut penitentia ipso impedit incurratur à tempore delicti; at executo post eius declarationem. Quod si queras, cuius velitis sit, petant ab homine statutam incurti ipso ure ante lapsum termini, si peti nequit, donec terminus labatur. Dico cum Paulo et al. Cum stipulatus, n. 1. Albericus in fine, Iason. 4. & n. 7. fine, esse maximè velitis. Quia si terminus prorogatur, impedit penitentiam legalem, viptote quæ nondum incursa, sed incurrenda est. Arcte ita eu. textus c. Commis. de elect. in 6. quod id temporis transactum est, vt in residuo nequeat parochus ad omnes factos ordinis promoueri, quia pœna illa legalis vacationis beneficij non est in curia ante totum annum elapsum, si ante eius lapsum dispensetur in anno illo ad allumdos ordines prefijo, id tempus prorogetur, non incurrit pœna, sed protogabitur usque ad terminum prorogatum. Ut bene trahunt *Lapis alig. 9. n. 7.* vbi Mandatius in addit. lit. L. alios concordantes allegat. Ioan. Andre c. Commis. n. 1. Anch. n. 4. notabilis 7. Francus in principio, n. 3. Dominicus in principio, n. 1. Ramanus. Aufterius. Bellanera, quos refert & sequitur *Rebus in præci. benef. iii. de non promisit intra annum, n. 33. C. 44.* At terminus prorogatus non impedit penam hominis, viptote quæ iam incursa erat, quando prorogatur eo tempore, in cuius residuo promissio impliri non poterat. Ut bene docet Albericus, Paulus, Iason ibidem. Erratio est, quia in priori casu, prorogato termino videtur tacere recessum a pœna, quæ ob moram incurrerat erat, cellat enim mora termino prorogato, ex proinde pœna mora. At fecit in posteriori; quia cum iam pœna incursa esset, non potest extingui.

His præmissis de simili promissione humana, & descendendo ad votum, prius investiganda est videntis intentione: qui promisit aliquo termino se aliud efficiatur, sub certa pœnâ in exemplis adhibuitur n. 23. initio; et si illa ex aliquibus coniectura inuestigari potest, effili adhaerendum. At vbi ea conici nequit, sed res est anceps, standum est præsumptione iuris, eiusque interpretatione eiusmodi promissionum, que est, ut tenetur videntis ad pœnam ex tempore, in cuius residuo res promissa perfici nequit, quamvis totum tempus in condicione appositum nondum lapsit. At voti executio non debetur, donec totum tempus labatur, iuxta dicta n. 23. & 25. Ea enim pœna non est lex, sed ex ipsius videntis promissione. Quippe in dubio standum esse in vitro que foto præsumptione iuris, probauimus lib. i. huius tractatus c. 10. n. 18. Atque operabitur pœna ante aduentum termini incurrâ esse, vt si quando iam termino præstituto opus perfici non posse certum est, impetratur dispensatio ad deferendum id opus ulterius terminum præsum, vel omnino impetratur dispensatio, co-munitatu, vel irritatio voti, nulla pœna mentientia facta, debetur pœna accidenti termino; ac si ea dispensatio, irritatio, vel commutatio imperata esset post elapsum totum voti terminum. Quia in vitro que casu iam incurra et pœna, nec prorogato termino prorogatur: iuxta dicta n. 23. & 25. Quare ipsius quoque pœna dispensatio, communato, irritato imperanda esset, ut eius obligatio cessaret.

Vtima difficultas est, an tam votum penale, quam a conditione obligat statim ac euenit cōdicio, ita virilud

Secundum Th. Sanchez, pars II.